

RASPUNS LA EONUL DOGMATIC

Scrisoare deschisă Domnului Lucian Blaga¹⁾

Sistem și viață

Domnule,
Aveți dreptate! „Intelctul, cu oricâtă silioare muncire nu izbuteste să săvârșească ultime sinteze” (pag. 17). Iar „dogma presupune în complicațiile ei originii istorice, o anumită criză a intelctului, o criză care are un multiplo înțeles” (pag. 18). După cum „nu trebuie să scăpăm nici un moment din vedere că dogma, deși presupune într-o anumită măsură ce rămâne să fie precis determinată, remunerată la intelct, se formulează pe un plan tot de intelectualitate” (pag. 19).

Dacă însă, după cum am văzut, această categorie a intelctului, atunci când apare în dogme, nu poate fi dezințegrată *faptului religios* ca realitate actuală, — atunci fiecare noțiune a formulei dogmatice este susținută direct în realitatea transcendentă. Iar întreaga formulă este *antonomie transfigurată*, cum spuneți. Căci înseamnă că, în acel moment al ei, însăși rațiunea se transfigurează. În fața realității transcendente ontice, rațiunea se transfigurează. Este un chip nou al rațiunii, ridicat din rădăcinile metafizice, cărți o solicită și câștigă în acel moment. Numai slujind, adecuându-se ontice, rațiunea apare transfigurată, cristalizând formula dogmatică.

Dar o astfel de viziune a intelctului este mult deasupra considerațiilor ce ne expun: „Abstracțiunea și precizia europeană s-au întâlnit cu imaginația și principiile tăgăduitoare de limite ale Asiei. Vaghi ecouri îndice despre supraunitate, dramatic dualism persan, adâncă și clarvăzătoare mitologie babilonică, mesianice viziuni iudice, ocultism egiptean cu rădăcini dincolo de hotarul morții, runda și plastica „idee” grecească, își dau întâlnire sub semnul elenist în căutarea unui superior aliaj” (pag. 14). Această schimbare de plan, nu poate fi, în nici un caz, utopie viziunii ce deschideți. Presupun, din potrivă, o viziune umanistă, care a fost complet epuizată și ale cărei virtuți în dezgătură problemelor le cunoaște.

Este adevărat că înțelegerea și viziunea creștinească a avut de răspuns și a avut de luptat cu toate aceste curente, care izvorau în momentul elenist. Dar, spre a putea surprinde adevărata sinteză nouă, e necesară privirea din momentul creștin, către momentul elenist. Căci momentul creștin precurge pe cel elenist, îl anticipă, îl înălțeste, ia ofensiva, îl domină, îl învinge și-l stăpânește în sinteza dogmatică. În înțelesul acesta, nu „sau concepțiile trup, dobândind calități concrete, înfățișare de semiființe și în cele din urmă de ființe (d. ex. Logosul)” (pag. 17), ci întreaga frământare de idei, primete Logosul din creștinism. Doară Logosul era cu mii de ani în urmă făgăduit de Dumnezeu, așteptat de Israel și intrat în acesta apoi. Nu „se complica alegoric mitul creștin — și pe urmă se împreună cu abstracțiunea filozofică” (p. 17), cum gândiți, ci *viziunea creștină străbate mentalitatea elenistă și deschizând-o*, după ce-l ridică toate valorile, dă o nouă sinteză. Astfel e complet inadecvat și fals a gândi și istoric și metafizic, că: „I-delle creștine au asimilat tot ce au înșis. Sau mai bine zis, au înșis prin conștient” (pag. 26). Cel puțin pentru că numai „printr-o neînțeleasă vază, distanța întreprinsă dintre produsele genului local din trei continente a dispărut” (pag. 15). Este o goană a întregii lumi cunoscute după un nou cuprins spiritual. Lumea greacă strânge la sine toate drumurile, parca pentru a concentra toată credința veche împotriva celei noi, care va veni să atace. Este frământarea etosului cu duhul său către înalt, premergând intrarea lui Dumnezeu însuși; este o ieșire a etosului în calea Logosului.

Faptul se întâmplă și astăzi în multe părți. O dovedesc cercetările etnografice și sociologice moderne. Iar un R. Otto, a înțeles generalitatea faptului când scrie: „în multe mitologii și tradiții ale popoarelor barbare, se înșează elemente care depășesc în chip absolut, nivelul restului riturilor și obiceiurilor religioase: sunt reprezentările marilor zei, cari nu joacă nici un rol sau aproape nici unul

în pietatea practică și cărora li se atribuie, aproape involuntar, o demnitate care este superioară a celorlalte figuri mitice și care poate face să gândești la divin în cel mai ridicat înțeles al cuvântului. În unele cazuri, se poate recunoaște că acești zei mari au mai avut o preistorie mitică și în alte cazuri, nu se poate. Căci este în el caracteristic și enigmatic, stă în faptul că depășesc nivelul general. Acolo unde survine predicția teistă a misionarilor, astfel de divinități eminente sunt deseori și foarte ușor recunoscute drept adevăratul Dumnezeu și oferă puncte de legătură predicției misionare”. (Das Hellige). Și amintiri-vă întâia predică a Sf. Apostol Pavel în Atena: „Bărbați Atenieni, voi sănțeti în ochii mei, după toate câte văd, osebuit de cucernici. Căci străbătând orașul vostru și privind la ce vă închinăți voi, am aflat și un altar pe care este scris: Necunoscutului Dumnezeu. Deci eu vă vestesc vouă pe cine voi cinstiți fără să-l știți”. (Faptele XVII, 22-3). Iată cum a intrat teologia creștină în Atena. Această teologie a înșis filozofia greacă prin dogme, mai apoi. E adevărat că fără viziunea sistematică și necesitățile metafizice grecești, dogmele poate n-ar fi apărut. Dar tot așa de adevărat este, ele au apărut datorită *viziunii religioase creștine*. Explicarea, faptul spiritual și sistematizarea categoriilor, prin dogme este răspunsul dat pretențiilor metafizice libere. Sinteză împotriva *logicii etatice*, cu *pretenții transcendente*, este dogma.

Și iarăși aveți dreptate când gândiți că „Elenismul aduce nou, față de epocile din trecut, tocmai această pasiune încă necunoscută pentru *sensul*, ce se ascunde în dosul unei fenomenologii spirituale” (pag. 16). Este metoda aflării unor căi de trecere de la un moment și structură etnică către altul, spre un moment viitor de unitate comună. Unitate pe care însă numai vădrea intrupării, *soborul*, o face. Unitate care a mai pretins și dogmele, ca o necesitate a intelctului și care s-au întâmplat tot în sobor.

Căci trebuie înțeles de oameni, este că experiența metafizică, contactul spiritual cu Dumnezeu până la intruparea și intruparea au putut trece prin istorie, fără dogmatizare și ar fi trecut înainte, dacă nu întâlnia intelctul grece, a căruia exigențe le-a satisfăcut prin dogme. Dogmele nu sunt deci, decât îmbrăcarea acestuia material spiritual cu mintea greacă; primirea înăuntrul intelctului grece a experienței creștine. Aproape, am putea spune, vădrea acestui fapt creștin în intelctul grece; — mai mult, pătrunderea intrupării mai departe și mai adânc în umanitate.

Dar dacă roadele unei experiențe mistice multimilinare nu fac decât să fie traduse, în dogme, pentru o circulație intelectuală în cel mai complex și exigent intelct, cel grecesc, — atunci, iarăși, nu mai poate fi vorba de o premergere a lui Philon în ordinea dogmatică. Căci Philon uza de un material supranatural anticreștin, păgân. În urma acestei observații, se înțelege ușor de ce viziunea istorică după care „idea parcederii Duhului Sfânt din Tatăl, fără ca Tatăl să îndure vre-o degradare sau împuinare, e o copie mai îndepărtată a concepției filonice despre emananțe” (pag. 23) — este falsă pe de-a-ntregul.

Philon, evident, a mai păstrat ceva din datele experienței spirituale israelite, însă a pierdut substanța propriu zisă. La noua substanță metafizică stoică — heracleitiană, a adus o poșenie a izraelului. Dacă ar fi avut puritatea în ordinea mistică, a concretului metafizic, ar fi intrat în Biserica. Dar așa cum a fost, rămâne un *sincrist*. Philon a oferit efortul rațiunii, care însă nu a putut fi valorificat de către sobor, în creștinism. Credeți că „fapta lui Philon echivalază cu o invenție spirituală” (pag. 24). Nu-i adevărat. E numai o *invenție intelectuală*; (dacă într-adevăr așa a fost!) Însă fără rod, căci fără rădăcini ontice vii, fără resurse mistice în actualitate, fără viață spirituală autentică. Și am văzut că *nu există dogmă fără astfel de rădăcini*.

În această lumină credința că „deoarece începuturile dogmatice se fac în afara de creștinism, s-ar putea risca afirmațiunea, că apeliul spiritual despre care vorbim, aparținând timpului, ar fi dat naștere la doctrine de înaltă rezistență dogmatică, chiar dacă n-ar fi apărut creștinismul” (pag. 40-1) — rămâne complet nefundată. Căci: 1) am dovedit că dogma nu apare înainte de creștinism; 2) apeliul spiritual, nu și află împlinire decât prin *trăirea intrupării și revelație*, — adică prin creștinism.

În sfârșit, să zvrălim critice și ultima ideea axială a sistemului *eonului dogmatic*. Formulajul observația justă că „în plămădirea diverselor concepții teologice-cristologice se observă în general două tendințe: una mistică-raționalizantă, alta dogmatică. Adică: una care organizează materialul cristologic-teologic în acord cu intelctul omească, alta care se așază în dezacord cu intelctul, postulând o transcendere a funcțiilor logice. Evident, această a doua atitudine nu izvoră dintr-un principiu conștient de „dogmatizare” (pag. 26-7). Iar „Biserica s'a identificat todeauna cu năzuința de a dogmatiza și de a anula orice tentativă de organizare mistic-rațională a materialului teologic și cristologic existent” (pag. 37-8).

Dar dacă această bipolarizare de tendințe este o evidență pentru cercetătorul istoric al procesului de dogmatizare, nu văd de loc cum această regularitate, e-videntizată pe deplin existența unui criteriu care căntărea oarecum ideile după *caracterul lor „dogmatic”* (pag. 30). Afară numai dacă am crede cu Domnia-Voastră că „există... un factor determinant, nu divin, de „revelație”, ci că se poate de firese în istoria dogmelor... e tocmai tendința care în lipsa unui termen mai bun ar putea fi numită „*nisus dogmaticus*” (pag. 29). Însă nu e cazul. Căci strigătoare pentru noi înaintea oricărui tendințe, este *libertatea omului*. Determinismul, orice sol de determinism nu-și poate avea locul în acest domeniu.

Dacă am privi numai sub unghiul de vedere al libertății umane, am adopta poziția lui A. Harnack, după care, în secolul II, puteau învinge oricare din cele două tendințe. Dacă însă privind din sâmul lui Dumnezeu am face abstracție nepermisă de libertatea omului (teologii de școală fac deseori, pentru simplificare, abstracția aceasta), se împlineste *voia* lui Dumnezeu, care nu poate fi înfrântă și nici deviată atât vreme cât planul istoric lumii există în Dumnezeu dinaintea timpului. Numai că această coexistență a libertății este o *taină*, sprijinită în om și în Dumnezeu, în venșie și temporalitate. Mintea omească nu poate cuprinde momentul comun în înțelegere.

Așa că *nisus dogmaticus*, lângă celălalt *nisus, formativus* — bătutească că oricând mintea se va lăvă de un zld tainic, veți lipsi desigur: *nisus X*. — nu spune nimic și, mai mult, maschează o taină, adică un moment esențial al realității însă inexplorabil intelctului nostru. Metafizic, în dosul firmei abia, începe prăpastia distincțiilor. Prin cari dincolo nu s'a putut trece, dar cărora mintea filozofică nu se poate refuza, totuși.

„Nu cumva s'ar putea deschide undeva noua perspectivă filozofică prin transplantarea în ea a metodei „dogmatice”? (pag. 8). Nu, *în nici un caz*. În primul rând pentru că nu există o *metodă dogmatică*. Al doilea, pentru că filozofia este o funcție întreagă întemeiată pe intelctul enstatic, în vreme ce dogma este element în funcție religioasă și presupune, cum admirabil ați analizat o intelctele extatică.

Aceste deosebiri însă, nu le înțelegeți încă. Și numai așa se explică gândul acesta, de pildă: „In dosul dogmelor vedem mai mult decât numai nevoia de sinteză (care poate avea un caracter rațional); acest mai mult e: setea de mister, tendința de a apăra misterul metafizic de orice încercare de raționalizare a spiritului omeșesc”. (pag. 40). Căci una este *setea de mister* și alta *tendința de a apăra misterul metafizic*. Astfel, nu setea de

Este una din caracteristicile gândirii contemporane de a stabili antinomia acolo unde concepții anterioare fixau corelații strânse sau consistențe indestructibile. Acest proces nu este valabil, evident, decât pentru problemele mari și pentru viziunea care le stă la bază. Detalii sau aspecte particulare mențin, dacă nu în structura lor intimă, cel puțin *formal*, urmele acelor concepții anterioare. Astfel se explică de ce în evoluția filozofiei păstrarea mijloacelor tradiționale de expresie a împiedicat înțelegerea conținutului nou pe care ele îl obiectivau. Perspectivele mari preced elementele de manifestare sensibilă.

Dacă înaltele credințe în sistem, în arhitectonica lui, implica o convingere în capacitatea lui de a cuprinde realul, de a epuiza complexitatea și multiplicitatea acestuia, astăzi, această credință existentă la cățiva anarconiști, este refuzată de cei integrați în actualitate. Predominarea ideii de viață în gândirea de azi a dat naștere la problematica raportului dintre conținuturile ei bogate, multiple și spiritul schematic al construcțiilor sistematice, problematică pe care conceptul mecanic al vieții n'o presupunea. Sistemul urmărește construirea unei unități formale, a unei orândurii rigide; un cadru abstract care-și determină elementele dintr-o poziție transcendentă vieții. Dacă pe o teorie a cunoașterii, spiritul de sistem își poate găsi o justificare intru atât, întrucât ea n'ar depăși preocupările formale, în etică mențunerea pe planul normativului pur — care este o expresie a spiritului de sistem — duce la o antinomie cu viața. Aceasta nu și revelează natura ei intimă și specifică, decât unei înțelegeri intuitive, care înțelegere nu se poate realiza ca în cazul unei aplicări asupra formelor istorice ale culturii, ci pretinde o interpretare a trăirii pure, întrucât aceasta este o expresie a vieții. Cunoașterea concretă și intuitivă se execută pe baza unei universalizări a trăirii individuale. Experiența vie dă un caracter de certitudine adâncirii intuitive. Conținuturile vieții nu mai sunt izolate într-o inseriere abstractă, ci trăite în continuitate,

mister, ci poșenia a stat veghe soboarelor eumenice.

Era o nevoie de lămurire, intru'n fel o sete intelectuală de mister înșoșită însă de pioșenia teologică; semn al ecstaziei. În nici un caz, o sete enstatică, o curiozitate filozofică; ceea ce care o măturăse, de pildă, un Nietzsche: „un filozof, vrea să zică un om care trăiește continuu, vede, aude, bătutească, nădăduște, visează lucruri extraordinare, care este lovit de propriile sale gânduri, ca și cum ar veni din afară, ca și cum ar veni de sus sau de jos, ca de evenimente sau dehurături, un om fatal, în jurul cărui tot timpul tună, urlă, și totul se comportă într-un fel sinistru. Un filozof, vai, e o ființă care deseori fuge de el însuși, căruia deseori îi este teamă de sine însuși, dar care este prea curios pentru a nu se „întoarce întotdeauna la el însuși”.

Însă cred că nu greșesc, bănuind că o astfel de curiozitate a îndemnat pe autorul *Eonului dogmatic* să caracterizeze ca atăta atenție și liniște, dogmele. Băgând de seamă marea plinătate metafizică a intelctului dogmatic, și dat tărcoale „vechilor” dogme ale Bisericii, spre a le surprinde artemizația, ea unor mașini prețioase. Pentru ca apoi să poată fi ridicată, construite în *țara filozofilor*. Zădărnica trudă. Fiindcă dogmele nu presupun o metodă intelectuală. Ci, am văzut, una direct duhovnicească și acela este însăși Biserica. Doriți marea plinătate a intelctei dogmatice? Intrați în

tea lor calitativă. Orientarea intuitivă este prilej destul de rar al omului. O exaltare a fondului subiectiv de viață, stăbilitate comunicării cu o totalitate care transcende acest fond subiectiv. Posibilitățile de obiectivare ajung la maximum. Din acest motiv, intuția este un fel de nebulie. Sistemul încearcă o explicare, plecând de la elemente exterioare. O simplificare excesivă neglijează caracterul ireducibil din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Adăncirea interioară intenționează conținuturile ireducibile din formele vieții, precum și irraționalitatea organică a acestora. De fapt, metafizica iraționalistă n'a renunțat total la sistem, la orânduire după un plan constructiv, ci a încercat să elimine *spiritul* de sistem. Irraționalul nu este susceptibil de a fi prins în forme, de a-l ridica în domeniul comunicabilului. Ad

POEZIE

Barcarolă

Pe coapse urmăresc și-aștept
Dintru o harpă'n carne plângeri
Și ochiul tău culege ingeri,
Cum o împreunare, drept.

Trupul se caută rănit
Și mușcă dela pulpi armura;
Numără inima purpura,
După cum lancea te-a dorit.

Răul înoată fără punți,
Cu cântecele împotriva.
Arpegiază primitivă,
O barcarolă între munți.

Oșteanul în oglindă mort,
Crește pe coardă și imbie —
Imperechiată feciorie.
Mascul — un felinar în port.

P o e m e

I.

Stropi-mă-voiu pe obraji cu apa, cu care am
spălat pela toacă limbile clopotului.
Și fața mi se va înalbi, ca un cățel omenesc,
Îngânat de-o priveghetoare, în catapeteasma unui zăvoiu...

II.

Ridică-te sufletul meu din vasul tău oproșit, ridică-te!
Ierburile câmpurilor sunt înrouate și Soarele
nu și-a aruncat încă de pe muchile dealurilor năvodul de aur...
Drege-ți aripile, sufletul meu, drege-ți-le!
La noapte, te va logodi cu un fir de floare, Ciobanul turmelor de stele...

III.

O îmbobocire de floare mică în clipa, când Tu i-ai crăpat
potiul de borangic, ca mulțumire, îți strigă plin de bucurie:
„Te văd!”
Celorlalți bobocel de pe aceeași creangă, întârziind
să le bați geamurile, au strigat:
„Vrem să te vedem! Vrem să te vedem!”

OCTAVIAN ȘIREAGU

Danț pe aproape de păcat

Mascul crește'n carne ca o grădină 'n roșii
Și ochii își strecoară păcatul lângă sâni.
Împreunarea-și culcă rudenia în zodie
Și pulpile își caută ca un pocal pe mâni.

În lăncile cetății o caravană albă
Și paseri strepezite cu umărul căzut,
În danț împerechează o coapsă între talpa
Și sclavul își jertfește orbita pe scut.

S'a despletit pe brațe o biblie închisă
Și capătul începe un ornich la genunchiu.
Cerule trântit în scorburi de pajură ucisă,
Din părul tău deșteaptă o aripă de trunchiu.

Numeri pe pulpi heruvii precistei bizantine
Și gleznele urmează în șerpi lângă păcat.
Cetatea moare'n sânge cu săbiile pline
Și danțul cârnii tale răvnește în bărbat.

Invocație

Oasele dorm orizontal
sommul uscat, mineral.

Țara e fără spini, —
Oasele, copii sau crini.

Izvoarele cu ochi de argint,
în lanțuri de muzici le prind.

Sobolii cu rături de porc
brăele sommului storc.

O! noapte, gând de opal
culcă-mă orizontal,

Sub vis alburii de oase,
strâns între răpele joase.

Paranteză pentru mine

Toate sunt gânduri și copaci
Doar Dumnezeu cântă ca o
privighetoare, singur.
El niciodată nu e trist,
El nu e niciodată singur.

Semne mi-au trecut prin ureche.
Nici o strună veche

n'a strigat.

Pământul lin printre scoici,

ca printre ochi un inger, a plecat.
Vârsta își sună clopoșii în zădar;
Niciodată n'am fost mai cuminte;
Pentru fiece dinte

câte un zar;

Viața își numără dinții în zădar.

III

Acorduri pentru prințesa trupului

Viori își descărcară strigările de pleavă
Și sulfa oștirii se închidea în fier.
Un rău își deslușise plecarea cu otavă,
Vărsând înfățișarea unui al doilea cer.

Ți-am sărutat purpura cu sângele pe discuri,
Iar dansul tău, prințesă, l'am apucat în dinți
Și nou pe liră psalmul te pedepsiă din piscuri,
Cu rănile păstrate în hoitul meu de prinț.

A încăput în țară amurgul ca o ciurdă,
Cu țeasta lămurită de fluier și caval.
Subt chivără 'ncepuse o melodie scurtă
Și barba suverană a craiului vasal.

Din citheră câmpia te descântă bucolic
Și-o urmă-ți prinse talpa ca un picior de cerb.
În carnea ta păcatul chemase melancolic
Velurul coapsei a sceptorului de șerb.

Luna veniă din surlă cu cântecul în mână;
Pe două coaste lumea creștea singurătăți.
Prințesa potfei mele își despletia 'n fântână
O goliciune caldă vândută prin cetăți.

AL. ROBOT

Alegorie pentru noi

Viața inimă fără frâu
cade pe umerii blânzi, păru —
Vămi alese, foi fără trup.
Limită, încheiere unul grup?
(În brațele mele s'au stins
goluri fără cuprins).
Intinde-ți despletitele mâini
și ochii răsușiți după câini.
Vezi, ingerii șubrezi au murit
Ființa toată curge străvezie.
(Un ochiu deschis această poezie,
lărgit și ars în orbite adânci
cu piatra sommului pe brânci).
Raiul nostru mai gol ca oricând —
— Arhanghelul moșăie arzând —,
nici un răs peste oglinzile ape
— El se culcă, să se 'ngroape —

HORIA STAMATU

Grupul „Arta Nouă“

Nu voi începe ca un specialist, asz-
menea cunoscutului „critic de artă”.
Prin aceasta nu se tăgăduște valoarea
studiului și simțului critic elaborat. Ne
ferim a nu cădea în vre-o erezie, adică
o limitare numai la cadrul estetic. Spe-
cializarea și-a dat roadele ei atâtă vre-
me cât ținea seamă de principiul uni-
tății în varietate. Estetismul individua-
list, secătuit, artificial, e în plin falim-
ent, iar noi nu voim să cooperăm
astfel la un sistem neuman.

Simplul estetism anarhic, chiar când
ajunge să se depășească, nu duce decât
la neconformism și la sterilitate.

trecut istoric. Istoria acestei mișcări
este legată de înflorirea, maturizarea
și culminarea individualismului la noi.
Tradus pe planul plastic, ce ne intere-
sează aici, el este ceea ce se numește
estetism, purism sau — mai bine
purismul estetic.

Cei dela „Arta Nouă” sunt repre-
zentanții cei mai autenți și mai valoroși,
ai acestui estetism, la noi abia azi
în floare; în Apus ajuns în plinul lui
încă dela 1890—1900. Cu toată mai
întârziată, trebuie să recunoaștem astăzi
și la noi că individualismul, — prin
urmare și estetismul — este la ori-

M. A. Maxy:

Amintiri dintr-o excursie

Un ev scoabă spre seara lui din
urmă. În lumina lui: „Fie-ce pârilit
care umblă într-o piele omenească, are
capul plin de gândul, că el, dacă nu
es, care să fie sau trebuie să fie — fe-
ricit!”

Această fericire, această mulțumire
de sine, acest subiectivism bolnăvicios,
această mizantropie a melodramei tale
personale, această înfinită induioșare
de sine, nu e decât una din fețele
aceleiași principiu al încrederii în sine.”

Altă-dată, în vremea de mărire a
individualismului, el (acest principiu)
avea suprema autoritate spirituală. Tă-
găduind insului de eri și încă celui de
azi singurul lui temelie autentic: încrede-
rea în eu — înseamnă a-l ucide.

Să nu fim, prin urmare, acigași fără
voie. Vom începe cum cere o altă așe-
zare a lumii acesteia care se întunecă,
cu toată politețea, pentru a nu zdrun-
cina sau atinge lăuntrica „mimosa sen-
sitivă” pe care o poartă orice bun in-
dividualist și fiecare din toți prietenii
dela „Arta Nouă” — despre cari vom
vorbi în deoseb.

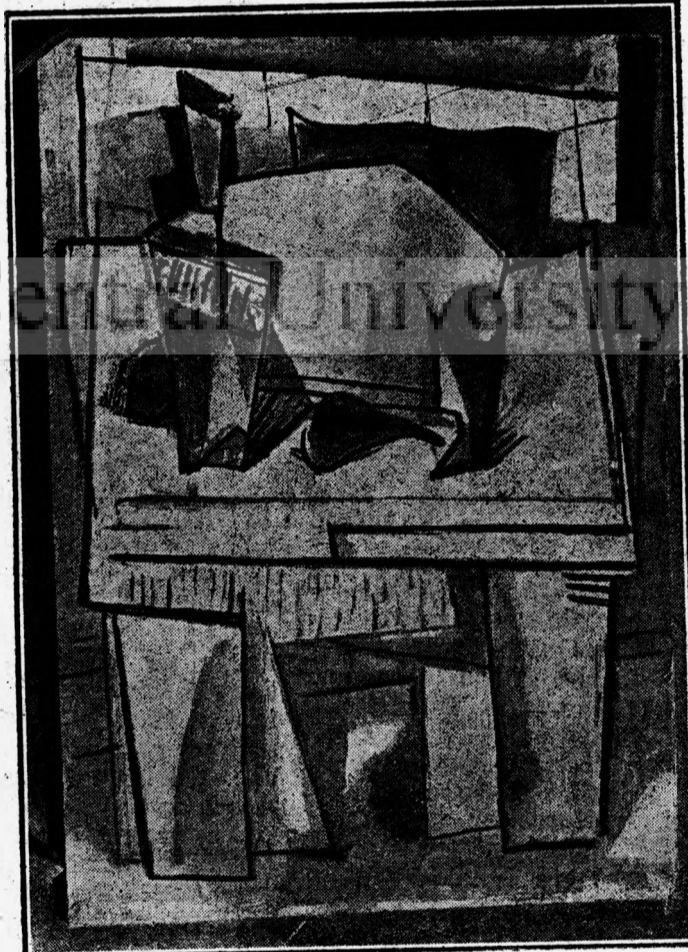
Mișcarea literară, dar mai ales plas-
tică, ce se desvăluște azi cu toată pli-
nătatea în expoziția deschisă la „Car-
tea Românească” (sala Ileana), are un

gină un principiu creator, întrucât a
răspuns unei realități istorice. Azi pu-
tem înțelege destul de limpede aceasta
când ne dăm seama că individualismul,
în apogeu, începe să facă parte din
trecutul nostru.

Pătrunzând cu aceste gânduri pre-
liminare, în sala unde s'au rănduit cei
dela „Arta Nouă”, totul se desleagă
surprinzător înțelegerii și învățătura pe
care o putem trage, e din cele mai
concludente. De jur împrejur stau așe-
ternuți pe zid trespzece pictori (nu-
măr fatidic!) și un sculptor, fiecare
în parte cu lumea lui. Niciodată nu a
fost mai minunat ilustrată dăra trasă
de o eră ca în această expoziție. În
trespzece chipuri (cazul sculpturii e
cu totul altul) treci dela dreapta, cum
întri, care totuși vrea să sară din mer-
sul ei obișnuit, spre o stângă anarhică
ce începe să se cuminească.

Minunat ilustrată diversitatea acestei
lumi, desăvârșit închisă în sine, a fie-
cărui ins. Cu mai multă sau mai pu-
țină încredere în sine, fiecare se voește
realizat, sau chiar se realizează, într'un
univers cât mai de sine stătător.

Cu toate înrăuririle, de altfel cu ne-
putință de înlăturat, fiecare se socotește
„unic”, nu vrea să dătoarească nimă-

Marcel Iancu:

Lumiă de atelier

nui nimic. Pentru atingerea acestui i-
deal, al „omului care stă singur prin
sine însuși”, ideal de așa numită ori-
ginalitate, se întrebunțează toate dibă-
cile, toate tehnicile. Fiecare își caută
o manieră proprie, numai a sa.

Din pricina aceasta, toată voința lău-
dabilă de a părăsi și învinge banalul,
strigoiul fiecăruia artist, realizează de
fapt un cerc vișos.

Cea mai mare „insultă” pentru a-
ceasta e să afli vre-o apropiere sau
vre-o ierarhizare între înși. Începem
să cercetăm, cum am spus, cu cei ce
sădesc o tendință de dreapta.

D-na Claudia Millan: înțelegem
că dacă ar voi să iasă din nehotărâre
ar putea să se depășească. Trebuie spartă
cumințenia unui gen cu năzuințe deco-
rative spre o tematică cu totul nouă
și a zilei, — altfel rămâne în diver-

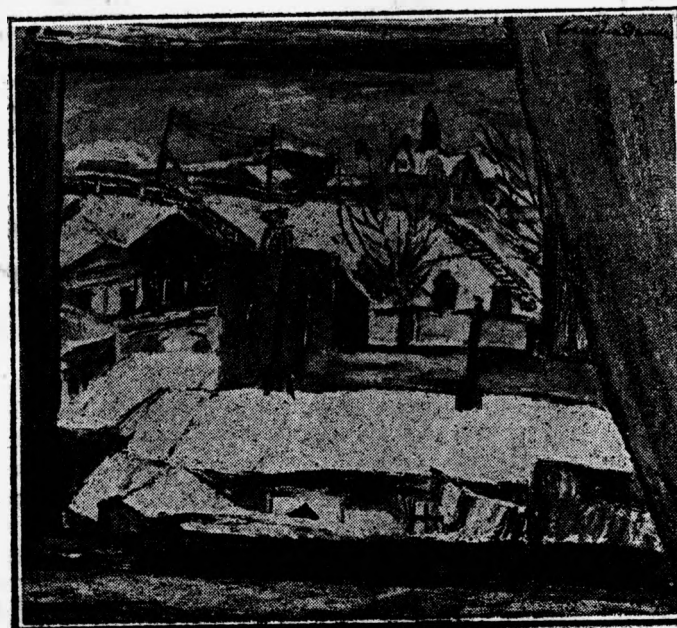
sitate destul de bogată de altminteri ea
subiect.

D-ra Nina Arbore, — monotonie a celu-
iaș subiect și manie. Ism. Pată de culoare
cu stângăcie diletantă.

D-ra M caela Eleuth-ria 'e se înfăți-
șează ob edar. tme ea cu acele. ș bucăți.
Cu posibilizăți vădite uc se de o proble-
matică ruginită. Desemne fără consis-
tență.

D-na Merica Râmăneanu, — o gingă-
șie voință și simplificare dusă până la sim-
plism lipsit de substanță. Reușește în
armonizarea culorilor.

D-na Olga Greceanu, — aceleași ca-
lități decorative plecate dela o artă
simbolică, cum este bizantinul, se în-
fundă în convențional de compoziție
fantezistă. Încercările de simulare a

Cornelia Daniel

Peisaj

frescei nu reușesc. Se vedește totuș
delicatețea culorii și unele virtuali-
tăți care prin adâncire s'ar salva dela
manierism.

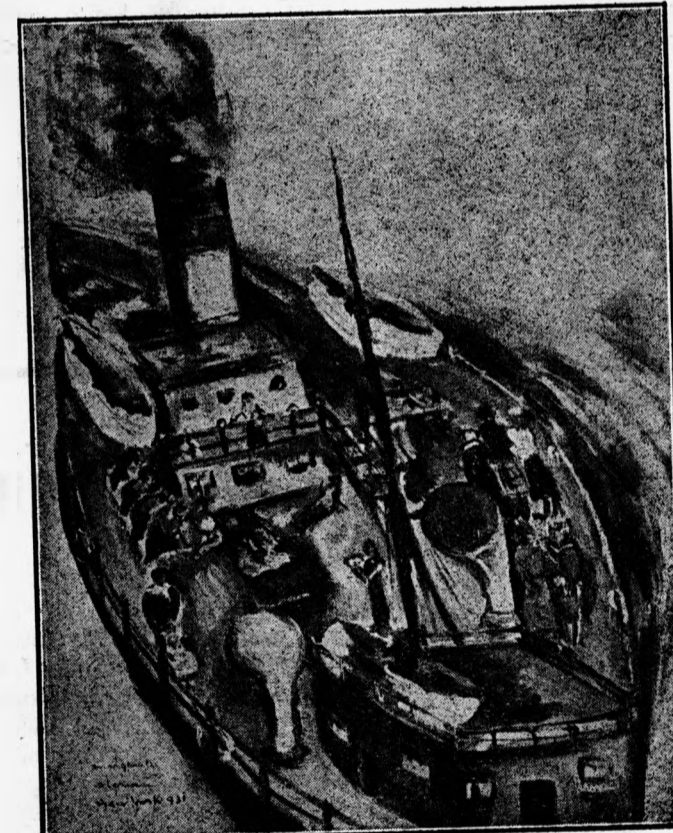
D-na Lucrața Popp: o senilă stri-
dență care simulează o prospețime pri-
mitivă, — descoperindu-se vestală a
picturii din amabilitatea mediului ar-
tistic înconjurător.

D-ra Tania Sepăllci, — tinerete, veș-
nica mare virtute. Grație vioaie și o
sensibilitate deosebită pentru culoare.
Se vedește o libertate care va putea
prilejui în viitor realizări superioare.

forme surprinzătoare în care, cu părere
de rău, — soluțiile coloristice au fost
redușe aproape la monochromii.

Di. M. H. Moxy, — ajuns în plinătatea
adultă a forței plastice este complet.
Fără a trăda picturalul, reușește să
logodească o decorativă cu tematică
care îl depășesc spiritualizându-l. Toa-
tă anarhia sa individualistă s'a armo-
nizat în sensuri.

D-na Mihaela Pătrașcu, — cu același
minunat simț care o face să ghicească
genul materialului, — mereu inedită

Margareta Sterian:

Vaporul

D-na Cornelia Daniel, — peisajii și
naturi moarte în care problemele chro-
matice și de pastă sunt frumos rea-
lizate.

Di. H. Daniel, — schițe în care o
mare dexteritate tehnică este aliată cu
o forță de caracterizare și un humor
pur plastic eliberat de orice optică
literară.

D-na L. Demetriade-Bălăcescu, — o
serie de pasteluri cu caracter cara-
gealesc, intitulat „Ironic”. — „spe-
cific românesc” și o frescă de desene
pentru o „carte de copii”. Cu adevărat
artistă, — care știe totdeauna să-și
pună în valoare spiritul său de grotesc
subtilizat, sugerează o perspectivă în-
treagă de viitoare artă.

Margareta Sterian, — un ciclu de
uleiuri intitulate „aspecte” din New-
York. Același gust și viziune de grotesc
care din neavitate și caricatural expre-
sionist realizează, cu maturitate, pri-
velizăți de panopticon în probleme de
răsturnată perspectivă.

Di. Marcel Iancu, — improspătată,
aceleași problematică a construcțiilor de

ne aduce noi bucurii. În lumea no-
stră sculpturală, în care pomperismul
s'a înscăunat, — spontaneitatea și au-
tentica sa inspirație plecată cu dra-
goșie caldă la realitatea obiectului, —
infăptuește totdeauna un nemincinos și
autentic portret.

Și acum concluzia:

Ca oamni lipsiți de prejudecățile
curente, artiștii noștri ar putea în-
țelege și să mediteze asupra faptu-
lui social întărit de fiecare fenomen
nou ce se ivește.

Capitalismul suferă, dacă nu de a-
gonia morții, cel puțin un proces de
senilizare galopantă.

În acest caz, întrebăm pe artiștii
noștri, rămăși — cu tot avangardis-
mul lor — la vechiul meșteșug al
ornamentării interioarelor burgheze:

Dacă burghezia nu mai are, sau nu
mai vrea să plătească tablouri pentru
sufrajeriile somptuoase, cui veți mai
vinde tablourile fruct al „yogisimului”
artistic completamente inaccesibil mă-
rei masse?

SANDU TUDOR

SPECTACOLUL ȘI VREMEA NOASTRĂ

II

Simțim cu toții în viitor un teatru crescut în mijlocul unei spiritualități superioare. Acel teatru nu va fi „de artă” așa cum îl vedem azi, estești și poezii, după chipul și asemănarea lor. O nouă formă artistică se va încheia când se vor restabili legăturile dintre public, actor și dramă. Deocamdată însă până la vis să vedem ce se poate face azi în țările derutate de criza. În epoca noastră de transformări și de trecere rămâne doar teatrul politic, teatrul de propagandă a ideilor colectivității: Teatrul tribună. În Rusia pe lângă giganticele sărbători ale datelor revoluției, sărbătorii teatralizate, teatrele-tribună slujesc propagandă politică.

La Berlin regisorul Piscator a dat crezul său politic mișcării unei arte care a influențat mișcarea teatrală europeană. Entuziasmul, frenezia spectatorului lui Piscator nu se compară cu gâdilul și pasivitatea spectatorului estetismului de proastă calitate valabil pe piața europeană. Și îl preferăm viemlori cari sub cuvânt că și-au plătit fotoliul hibernzează. Pasivitatea spectatorului în etalonul-aur este cauzată de cazna directorilor, autorilor dramatice și al actorilor cu scopul de a satisface anumite apăsări ale celui care vine să cumpere biletul de intrare. Totul este pregătit pentru lenenia lui. Chiar dacă pe scenă câteodată vre-un artist își leagă sufletul de cel din scaun, el nu simte prea mult. Sfera de acțiune și de cunoaștere a actorului trebuie să fie exponențial constințivă spectatorului. Numai atunci există o legătură, numai atunci spectatorul este un element activ și teatrul își ajunge scopul. Acesta e teatrul timpului nostru. Dar teatrul creator, așa cum îl numește Kerschenszen, nu se poate sprijini decât pe o colectivitate conștientă. De-abea aici teatrul e cu adevărat o artă democratică. Viața teatrală e strâns legată de viața colectivă. Adineuri spunem că teatrul burghez a pierdut multimea; teatrul politic o recâștigă. Individualismul nu are ce căuta în teatru. Individualismul s-a întors la oada de lucru cu așa închisă, dela scena la cartea deschisă care așteaptă pe masă. „Estetizarea focului scenic, scrie Eickewald, aristocratizarea teatrului, duce spectacolul la vecinul aristocratica revelație a cărții”. Azi teatrul-tribună e singura formă în care poate avea viața scena în țările capitaliste.

Așa dar, vedeți între care unghiuri se încearcă spectacolul timpului nostru. Deoparte o derută a activității, o agonie; de cealaltă o afirmare cu perspective. Deoparte sex-appeal parizian sau american; de alta o acțiune politică, morală nouă, educație nouă. Berlinul cu reluarea „Răpirii Sabinelor” la Deutsches Theater, cu operele Strauss și Offenbach și cu săliile goale; Moscova cu 26 teatre de stat pentru o populație de 2 milioane și jumătate, pline în fiecare seară.

Dacă ne-am pune din punctul de vedere al artei, cutoatecă la Moscova nu se află încă o literatură dramatică valoroasă, balanța teatrală se va lăsa la Moscova, deoarece acolo se găsește actorul nou al lui Wachtangon și Meyerhold, pe când în restul Europei și în America decadentă.

Ce însemnează actor nou? O nouă artă dramatică? Drum spre teatrul artistic al viitorului? Să căutăm a-l înțelege pe cât va fi posibil.

Se fac teorii și în arta dramatică. Trăește însă la Florența un englez, care toată viața a gândit teatru. Mulți îl

consideră și azi, nebun. Să gândești teatrul și să nu încerci să-l faci, e caraghios. Și pentru asta trebuie să fii Gordon Craig. Fiul marelui artist Ellen Terry a intrat de mic în teatru jucând diferite roluri. S'a retras din teatru fiind tânăr chiar, și a scris câteva volume despre arta dramatică. În 1905 apare scrierea sa capitală „Arta teatrului”. În 1923 adună într-un volum conferințele sale. Un idealist care a definit — dacă vreți — ideea platonice teatrului. Pentru Gordon Craig spectacolul de teatru este interpretare și nicicum reproducere. Adică omul scenic nu va fi ca cel depe stradă sau din casa, ci marionetă simbolică; actorul pe scenă va concentra și sublima viața, decorurile și jocul vor fi fantezii simbolice și deci spectacolul o operă de artă neîngrădită de text și clișee. Această construcție ideală a scenei nu a realizat-o niciodată Craig. Directorul de teatru care îl invită să pună în scenă o piesă la Berlin îl răspunde: „Inchide teatrul. Deschide în teatru o școală în care cinci ani să lucreze așa cum vreau pregătind mesetșugari așa cum se cuvinte teatrului și apoi deschidem teatrul cu ei”. Desigur nu s'a găsit nici-un nebun să-i facă pe voie. Totuși el n'a cedat. Hotărât în idealismul său, gândul scris ca și vizita la Moscova pentru o înscenare „Hamlet” în 1909 a însământat centrele de artă. Timp de 17 ani au trebuit până la realizarea idealului lui Gordon Craig. Regisorii ruși Wachtangon și Meyerhold au dovedit realizabile nebuniile declarate în 1905. „Principesa Turandot” după Gozzi pe care Wachtangon l-a montat în 1922 la al III-lea Studio Artistic în Moscova aduce răsturnarea teatrului realist sau naturalist.

Ce este acest teatru denumit sintetic și cum se prezintă actorul sintetic? Când am văzut trupa lui Granowsky în 1927 la Viena, am avut impresia că mă aflu în mijlocul unor maimuțe, în fața unor dezmetici, cari știu să cânte și să facă tumbe. Intram pentru întâia oară la Karl Theater și aducându-mi aminte că acolo jucase marele nostru Grigore Manolescu, Hamlet, am calificat drept sacrilegiu reprezentarea și actorii netalentați. A doua oară în 1930 Meyerhold la Berlin. Un turneu magistral, hudit de critică și public. A fost un eșec. Publicul european nu l-a înțeles, mărturisesc că și eu am făcut eforturi să-l asimilez; dar azi vă pot spune ce minunate căi s'au deschis prin el teatrului în viitor. Rafinat trebuie să fie publicul moscovit dacă arta lui Meyerhold îl entuziasmează.

Un spectacol Meyerhold nu are corință. Acțiunea se petrece pe platforme trapezoidale sau pe un schelet de scări și planuri. Câteva mobile și recuzite. Lumina concentrată pe jocul actorului. Actorul îmbrăcat într-o salopetă albăstră bine lipită de trup dacă acțiunea se petrece azi, dacă nu în costume de epocă. Jocul e fascinant. Actorul sintetic nu este un om obicinuit, e un demon în vecinica mișcare, un cunoșcător al legilor echilibrului al spațiilor și al trupului omenesc. O voință supraomenească îl împinge și îl avântă în cadrul scenei. Un arc din care în fiecare clipă se aruncă gesturi și forme fizice fără substat simbolic, ci plastic în armonie cu spiritul rolului și al piesei de teatru. Vedeți și voastră: ca să creziți pentru fiecare piesă o plastică deosebită, o viziune de semne ale trupurilor care trec pe scenă, ca să rit-

mezi după sinteza pe care-o prezintă fiecare personaj alfabetul plastic, să-l armonizezi și să-i dai viață, e să crezi o lume nouă, o artă nouă. Dela început și până la sfârșit evoluții surprinzătoare, o tensiune dionisiacă, revelații. Wachtangon scria: Trebuie să ne ridicăm de-asupra pământului cu o jumătate de metru”. Și cu voința lor și dragostea lor de frumos s'au ridicat. După cum Stanislavsky întrebându-l pe actorul său psihologic experiențe psihico-fizice Voga, tot astfel Wachtangon și Meyerhold pe lângă aceste exerciții de concentrare, înălțare a spiritului actoricesc, vin cu îndemnarea fizică, cultura trupului omenesc care să dea posibilitate actorului să stăpânească și prin aceste calități spectatorul. Gordon Craig nu l-a profetizat altfel. Nu este marionetă, așa cum ar părea unui ochiu superficial, ci un individ superior armonizat cu o sferă luminată de clarvoința celor trei dimensiuni. Stăpân pe fizic și gând, lucid în trup și în minte, uzând de forța psihică, el joacă și în joc e eliberarea. E cașicum în gol naște un vânt care crește și în această creștere își cheltuiește puterea. Acelaș fapt se petrece în spectator. Contemplația devine act, și simpatia, acel einfühlung, activează în el. Deci actorul punând stăpânire pe spectator, îl ridică la el și îi dă drumul intuițiilor individuale. E chiar mai mult decât se simțea greul din antichitate în fața jocularilor olimpice sau ale evoluțiilor corului din tragedia greacă. Contemplația formelor plastice îl îndreaptă pe Platon către tărâmul celălalt. Tot astfel actorul sintetic dă impulsul spectacolului către revelația unei armonii. Fiecare spectacol e deci o construcție și descoperire a unei lumi frumoase. În această disciplină bineînțeleasă e foarte grea realizarea. Dar ce deosebire între actorul static naturalist sau chiar realist care se fixează într-un scaun și spune, plânge sau se strâmbă, și actorul sintetic, simbol, clipă dramatică stilizată. Stilul e cucerirea teatrului sintetic. Ceace se numea stil în teatru până acum — cuvânt de fapt de-atâtea ori greșit întrebuint în de-ale teatrului — era oarecare simplitate. Vasile Pârvan a dat cândva o definiție justă: „Stilul este înțelegere subiectiv — obiectivă dintre percepție și reproducție”, definiție care se aplică manifestărilor teatrale sintetice. Și încă, un pas înainte este, obiectivitatea pe care o capătă actorul pentru arta sa. Spiritul lui Diderot este însăfășit împacă și paradoxul comediantului care cerea actorului insensibilitate este azi aforism. Actorul să stărnească în privitori sentimentele pe care le vrea, dar să nu se confundă el singur în ele. Exact contrariul clișeiului naturalist: actorul să simtă el, ca să poată transmite sentimentul. Această simțire însăși coboară la nervul comun și abdică dela poziția ingerului interpret al lumilor înalte ale frumosului.

Din cele două fenomene care ceare se îndreaptă timpul nostru sunt; teatrul politic și teatrul sintetic. N'aș vrea să fiu înțeles greșit în privința teatrului politic. Teatrul politic nu este o acțiune de propagandă a unei singure idei, ci zugrăvirea unui conflict de idei politice. Deci nu înțeleg prin teatrul politic cel revoluționar, ci oglinda obiectivă a vremii noastre. Astfel Beaumarchais, Schiller pot fi nedreptățiți în trecut, și ei au făcut dramă politică. Revoluția teatrală este teatrul sintetic și va veni... sunt convins.

HAIG ACTERIAN

Neverosimilitatea vieții

(Continuarea din pag. 1-a)

treaga seriozitate naivă de care dispune, toate pîruetele de acrobatică imaginație ale literaturii ce a prins fals gamele vieții. Cetitorul anonim, de parte de a suspecta ca livrese neverosimilul faptelor diverse, își prelungește din contra, imaginari, propria sa viață în lectura preferită. Lumea-emfaticilor conți sau gentlemen din romanele-foleton — fie ele iscalite ieri de G. Olivet și azi de M. Dekobra — e pentru el un ideal foarte depărtat dar posibil, eroii ei sunt modele de la care ia exemple și învățăminte.

Conceptând cuvântul scris ca un ieroglit al realității crede orbește în el. În acest sens ar părea că naturalisții veacului XIX ar putea fi priviți ca idealul literar al acestei mase. În realitate, publicul însă păstrează și pentru aprecierea literară aceleași gusturi cari cer — la o treaptă mai jos — colorii vii în costume ca și la litografi. Față de aceste predeleții, fișete, tonul cenușiu și pretențiile de documentare științifică ale naturalisților — cu toate exagerările lor — nu pot concura cu romanul foleton.

De aceea în aprecierile literare ale cetitorului modest, acuzația de „neverosimil” e un accident foarte rar. Căci, prelungind imaginari liniile vieții în literatură, va prefera firește extremele, ca mai ușor de sesizat. Acuzând în fața lui un scriitor de a fi nascut nu erau neverosimil de crud, cetitorul își va răspunde candid cu exemplul incontestabil al „vampirului din Düsseldorf”; pe un dramaturg care face în actual ultim o ecatomă de morți, spectatorul din stal îl va scuza, amintindu-și că, pe vremea refugului, întreaga familie Popescu a pierit ucisă de ghiulele, foame, exantematic și alte...

zată și creditată tocmai prin accesele literare ale vieții. Inofensivul cetitor nu-și dă seama că tocmai credința oarbă în realitatea literaturii, a lui cât mai ales a strămoșilor săi, amenință să compromită însăși viața. Arhiabu-zând de unele exagerări ale traiului de toate zilele și evitând cu dispreț banalul, literații din trecut au uzat piesele lui cele mai de efect, transformându-le în fier vechiu. Prin străduința lacrimogenă a unui sir de generații de literați mai mult sau mai puțin nedebaci, isbucnirile tumultuoase ale vieții, escrescențele anormale ale plusului ei de energie, și-au pierdut nouateea lor impresionantă de la început, până la a deveni — prin metamorfoze succesive — locuri comune ale literaturii de proastă calitate.

Mai mult, prin frecvența și inverșunarea cu care au fost cultivate, de atâtea amar de vreme, aceste escrescențe au rămas complet suspendate în literatură, atrofiindu-li-se treptat rădăcinile ce le legau de viață. Au fost anexate ca un bun literar exclusiv, transformate în monedă la îndemâna oricui din lumea scrisului, până când au fost devalorizate complet prin abuz de speculații la bursa lectorilor sentimentali.

Azi sunt doar fragmente amorfe cu efigiile șterse. Viața nu le mai poate credita — ca să le însuflească realitate nouă — nici măcar cu aglomerarea celor mai elocvente mărturii de fapte diverse decupate din ziare. Definitiv compromise, situațiile „tari”, complicate cu exagerări sentimentale, nu mai pot fi azi cu nici un chip realitate. Intoxicații de exagerările literare, privim cu neîncredere chiar exuberanțele vieții. Nu vorbește cineva de literatură conținută de faptele diverse?

Iată ce nu înțelege încă obicinuitul

consumator de literatură inegală. Confundă benevol clișeiul literar cu viața — când, dimpotrivă, ar trebui să fie terorizat mereu de teama de a nu găsi clișee în propriul său trai.

Deaceia, în timp ce noi suspectăm reportajele strict informative, el nu înțelege de ce castelanele fatale ale d-lui Ionel Teodorescu, cari chinuie pe Dănuș — zis alteori Dinu, zis și Ștefan — (vezi: I. T. „La Medeleu”, vol. II și „Ulți Copilărie”), sunt clișee uzate, deși sinonimele lor — monedene, cari n'au de lucru și adolescenții răsfațați — pot fi întâlnite ușor în lumea urbană; de ce Andreiu Petreanu și Maria sună fals, deși fete curate în general și ardelence în special, se mai găsește, precum și oameni ce și-au înroșit sângele albastru în contact cu glia și necazurile (vezi: E. Goga „Cartea Facerii”); de ce „Mătușa Matilda” e melodramatică, deși bătrâne cari au iubit în tinerețe și au trădat — pentru iubire, nu sunt nici azi exemplare... rare; în fine pentru el „Carnavalul Copilor” — din catastrofalul repertoriu al d-șoarei Maria Ventura în anul trecut — e o piesă îndușoșetoare, fiindcă și el a văzut de mame sărace și bolnave cu copii în mizerie și rude haime...

Prin exploatarea nemiloasă a minei de fapte diverse, care a furnizat de veacuri literaturii, material și justificări pentru scene îngrozitoare, odioase și — mai ales emoționante, metalul pur al faptei s'a devalorizat, înainte de a se ajunge la epuizare.

Azi, literatura nu-și mai are acoperire suficientă prin cotidian. Recentele încercări de literatură „naivă”, speculând elementarul, banalul, ca profund uman — cu toate că au prilejuit uneori „trouville-uri” interesante — se vor dovedi curând în urmărirea unui filon neașteptat de puțin adânc. Căci gama interjecțiilor nu e prea vastă și apoi nu poți stăpâna foamea literară a întregii lumi doar prin propoziții simple, cu un subiect și un predicat.

OVIDIU PAPADIMA

TRAGEDIA INTELECTUALILOR TINERI

În coloanele acestei „Flori de Foc”, am simțit, — și nu numai într'ale ei, — cum se lasă atmosfera de neliniște sufletească. Este ca și cum am fi în prețuia unor mari evenimente. Și nu dintre cele cari fac numai șgomot zadarnic.

Nu de mult, s'a aruncat undeva, în coloanele unui ziar, și el, cu preocupări ce ne stau ceva mai la inimă, un cuvânt grav: „Vine Revoluția!” Era vorba de revoluție adevărată, de primenire din temelie a formelor spirituale cu care ne-am obișnuit. Și panica stărnită a fost cu atât mai mare, cu cât neobișnuitul adevăr a fost mai cu simplitate, pe un ton cu totul familiar, care n'ar mai putea da loc la indoială. S'a spus „vine revoluția”, cum s'ar spune „uite vine cutare”. Banal aproape.

Bătrâni, deși mai cu experiență, au zind această știre, în loc să privească în calea lor, au stat, se înțelege, gânditori, vrând par'că să-și amintească ceva. Ei sunt obișnuiți să întindă cărțile de noroc, ale trecutului, pe masă și să încerce a descifra din ele pașii viitorului. Care bătrân nu crede oare că din răscolirea experienței răsăr născocirile vremilor ce au să vină.

Bătrâni și-au cercetat așa dar cenușea forțelor lor spirituale și și-au zis pe bună dreptate: „revoluția nu poate să vină”.

Și este așa. Pentru că nici o scân-teie nu le arde mâna dibuitoare. Nimeni nu-l îndeamnă să creadă în ceace ei nu pot vedea și presimți. Ceace se pregătește nu e pentru ei.

Pentru un bătrân, revoluția, de orice fel, nu mai are nici un sens. Nu poate să vină. Chiar dacă ar fi pur și simplu, transformări într'o altă lume, ei ar rămâne tot cum sunt. Ar crede chiar că nimic nu s'a schimbat, tocmai pentru că ei ar rămas ceace au fost.

Bătrâni nu mai pot să fie altceva pentru că sunt definitivi ceace sunt. Deaceia au înălțat zămbind din umeri, vrând prin asta să spună: „e ceva care nu ne privește”.

Tinerii însă au tresărit, și era natural să fie așa. Expresiunea feții lor a dat în vileag o ciudată stare sufletească: o bucurie ascunsă, dar și o teamă. Dacă bucuria răsărea dintr'o speranță abia mărturisită, dintr'o dorință de schimbare mereu înăbușită, — teama venea dintr'un regret mai de grabă, din nostalgia după un trecut văsat, dar niciodată trăit. De ce nu ne-am spune cinstii păcatele? Fiecare din noi, ce ce rotim în jurul lui 30 de ani, purtăm cu noi o greutate pe suflet: am pornit în zorii vieții, spre o țintă care acum nu mai e a noastră. Tinta ne-a fost fixată de generațiile care ne-au precedat și care au mers bine, în ce-i privește, pe drumul lor. Purații de nava destinului, prin noul învalvatori ai tinereții prime, noi am crezut multă vreme că vedem unde mergem, și în fapt eram pe urmele unei umbre.

Leatul nostru, leatul acestora care simțim că în curând ne va veni vremea, este sfășiat între două epoci: am trăit cu cei bătrâni, cu cei despre care P. Morand a spus că s'au făcut vinovați de un traiu prea comod; am cetit cărțile lor, în care dormitează vese parfumate și o dulce senzualitate senilă; am încercat să simțim și noi ceace gustau ei cu voluptate. Ne-am format astfel la periferia sufletului o carapace care ne împiedică să ne mișcăm. Cei bătrâni numesc asta, cu un termen de pedagogie scolastică, scump lor, o personalitate.

O biată și tristă personalitate! Ea este formată din toate resturile ce ni s'au aruncat peste gard, — o căldire ridicată din material cu care s'a mai clădit. Nu e crescută din noi. Am înălțat-o mecanic, pe când ne sbura spre alte limanuri, gândul supraviețuitor de maștri, cari dormitau în scaunele lor moi. Am lucrat după modele măsurate până la milimetru, croială searbădă și corectă; — corectă pentru că mâinile nu ne-au tremurat de entuziasm.

Dacă am fremătat și noi vreodată, din adâncuri, pe care magiștrii nici nu ni le bănușesc, am făcut-o întotdeauna în ascuns, departe de ochiul ordinei. Nu ne-a fost niciodată îngăduit să ne bucurăm de bucuriile noastre. Ni s'a dat să cetim cărți pe care nu le putea pricepe inima noastră. Ca să le cetim pe acelea care ne vor-

beau nouă, am fost nevoiți să așteptăm vacanțele sau să căutăm ascunzătorile tăinuie. Acolo am gustat lucruri care ne-au tulburat și ne-au încântat. Ne-am format atunci convingerea că bucuriile adevărate trebuiesc ascunse. Unii dintre noi au dus chiar mai departe raționamentul, considerând bucurie adevărată numai pe ceace pe care burghezul de rând o ascunde. Așa se face că din copii naivi și ascultători, au devenit cinici, plini de ironie, „teribili”. Literatura preferată de ei este ceace fără sens, sau cu sens ascuns, pentru că acea care are un vizibil e moartă pentru inima lor. Sbuiciumul pe care-l închid în ei se complăce în decadentism, dadaism, suprarrealism, — tot lucruri neserioase, dar profund adevărate (cu siguranță), pentru că sunt.

Cultura a început să devină, pentru copiii teribili ai veacului al două-zecilea, un non sens sau un dușman. Unii dintre ei vorbesc de apusul ei cu satisfacție perversă. Și cum n'ar fi așa, când cultura este ceace care ne formează personalitatea, care ne departează de noi înșine, punându-ne plumb în picioare, în loc să ne dea aripile avântului.

„Drept că nu toți acești fii ai veacului gândesc la fel. Unii dintre ei au adormit în patul personalității lor de imprumut. Dacă mai sunt câte odată sgândăriți de câte un adevăr,

cultura lor se grăbește să-i imbecite cu sofisme și ei adorm la loc.

Dar veacul înaintează. Noi înșine înaintăm, ne prefacem, — și simțim cum ne prefacem. Elanul din noi tinde tot mai mult să spargă țiparele, pentru a descătușa sufletul.

Cineva ar putea să spună că lucrul acesta se va întâmpla cu precizie. Ar putea-o spune pe un ton profetic, — și în realitate el n'ar avea decât curaj: curajul de a mărturisi ceace vede, ceace cu toții vedem.

Aci stă tragedia generației noastre. Nouă ne lipsește curajul mărturisirii. Ne baricadăm în dosul intereselor mărunte, și facem filozofia acestor întereșe; ne dăm după paravanul vreunei doctrine comode și frumoase, față de care n'am făcut decât un act de închinăciune, apucând s'o adoptăm înaintea altuia. Iar dacă viața contrazice teoria, băgăm capul în nisip.

Interes și egoism! Trăim această stupidă tragedie: educați cum suntem educați, și dorind ceace sincer dorim (adică altceva), noi nici nu putem să ne bucurăm de actualitate, fiindcă e străină de inima noastră, nici nu ne vom putea ușor adapta vieții ce se pregătește. Suntem azi străini de ce ne înconjoară, vom fi mâine străini de noi înșine. Ne mulțumim doar că totul curge și valul ne va duce și pe noi.

STANCIU STOIAN

TUDOR ARGHEZI

(Continuarea din pagina 1-a)

gătit de monologul șters și monoton al întregului:

Contemplu... puii...

Băloși sub steaua mea polară.

Technica poeziei, altele se dă pe față anecdotică pură: *Mahniri, Evoluții*.

Retorică se completează prin rețeta interogației și a repetiției:

Unde ți-s mâinile?

Unde sunt degetele?

Și soldul tău? etc.

dar larg caracteristică mai cu seamă în *Plugule*. Poezia este coprină în trei strofe, trei fraze ritmice interrogative, — pregătind efectul ultim, — strofa exclamativă:

I. *Plugule cine-te-a născocit?*

(Mișcare retorică. Dealtfel ideea emoțională este de-o banalitate discutabilă și puerilă. În metoda, — elocvență — prin definiție facilă și rudimentară: este un pur procedeu didactic. În expresia, desăvârșit nudă, se reduce la goală solemnitate și emfază).

II. *Cine ți-a pus cușitul în pământ?*III. *Cine-a purces în ploaie și jurturi?*

(Interogațiile sunt dezvoltate scholastic, — după regulile curente de compoziție).

T. Arghezi, poet de insuficiență intelectuală a simțit necesitatea să devină poet hermetic și prin contorsionarea intenției, — utilizează simbolul, această pseudo-intelectualitate (și gândește în etină alegorie, — compromis comun al conceptual și al imaginii, vulgarizare a ideii și îngreunare inutilă a intuiției: *aquila aminitru* (comparația este epuizată până în ultimile ei consecințe: „am găsit-o mică, acum este mare”) *caprele aminitru*, — apoi un ritual al cheilor, al lacetelor, al porților încuiate, material simbolic și simbolic definitiv demodat:

Lacăte, cine te-a'nchis

La ușa marei meu vis?

sau:

Am cheit pe toate porțile n'cuiate

sau:

Lacătul tăcerii să-l descui etc.

Dar caracteristică pentru gândirea alegorică a lui Tudor Arghezi este bucată: *Interior de schit*, —

Sufletul tău e-un parc de stâlpi la rând

Cu stătuți albe sus pe fiecare.

Și consecințele comparației inițiale: postul se plimbă prin grădina sufletului, se lovește de stătuți, nu vrea să invie o tăcere etc. și alte gesturi și tablouri care sunt corespondențele alegorice și convenționale ale unor noțiuni din realitate.

Tot astfel, *Zăpada*:

Ajun gând la noi

Cu steaua și cu luna

Tu treci întotdeauna

Și lași în lut noroi

care, ieftină, constituie un clișeu azat. Este simbolică facilă a dualității psihologice, — puțin interesantă literar ca atare, — pur — impur.

Editura

„CARTEA ROMĂNEASCĂ”

BUCUREȘTI, B-dul Regele Carol I. No. 3.

A apărut:

Dicționarul Enciclopedic ilustrat al limbii române „Cartea Românească” de

I. AUREL CANDREA-GH. ADAMESCU

2000 pagini — 8000 gravuri — 23 planșe

colorate — 120 hărți — 83 table —

legat în pânză

LEI 2000

O bibliotecă completă într'un singur volum

Urechile n'au ziduri

O eroare s'a săvârșit în numărul 2 al acestei reviste. Este loial să o reparăm.

Artorul studiului despre Arghezi e o tânăr foarte dezordonat. Și, amestecând noțele hute, — a făcut o confuzie de citate. Astfel, citatul: „Între două nopți”, „poezie de fiori, îl pune pe Arghezi între marii poeți ai lumii”, — nu e din vîna d-lui Șerban Cioculescu, — ci este gafa d-lui Felix Adere.

Dar autorul „Cuvintelor potrivite” ne apare și poet sărac. El definește o evidentă sarcie de viață, de motive, de inspirație, și chiar de expresie. Ca majoritatea retoriilor, — este lipsit de complexitate interioară.

Una din temele frecvente, — izolarea de divinitatea care nu i se manifestă prin niciun semn, — este luată și reluată neobosit în câteva expresii sinonime, fără diferențe esențiale de expresie:

Trimit, Doamne, semnul depărării

Din când în când cătean puț de inger sau:

Spune tu Noapte, unde dospesște sufletul tău cald?

Sau:

Sunt preimuit ca o grădină (izolare de Divinitate).

(Domnul) nu mi-a trimes niciunul (nici-un inger).

Sau: Vreau să te pipăi, cuvintele-s goale, Dumnezeeu nu a mai pus piciorul în bădătură etc. etc. Putem multiplica exemple. Ideea este reluată în variante. Variantele au desigur o justificare, dar nu mai ca variante. Un volum, sau un ciclu, nu poate fi alcătuit dintr'o poezie și un număr de variante. Cichul poate cuprinde o unică problematică, — dar nu și rezoluții esențiale repetate, esențiale.

După cum am văzut, — motivul nu este decât un pretext pentru o dezvoltare solemnă, grandiloquentă, sonoră: teza.

Mai grav, — se poate urmări o lipsă de unitate în însăși organicitatea, coeziunea unei poezii — sau o bagatelizare prin humor sau pointă a ideii grave, dramatice, — sau discordanță între tonul solemn și obiectul minor al poeziei. Pentru a doua acuzație, — un exemplu îl furnizează poezia „Inscripție pentru un pahar”.

(Solemnitatea aceasta discursivă și abstractă, — va fi părăsită spre purificare a poeziei argheziene în „Flori de Mucigaiu” ceace vom vedea la timp). Pentru procesul contrariu, — bagatelizarea accentului inițial grav, — citez *Psalm* (pg. 51, Ediția II-a):

Nu-ți cer un lucru prea cu neputință

În rețea mea nerumtăit suferință

Dacă n'cepuș deapropo să-ți dau ghes

Vreau să vorbești cu robul tău mai des.

Bagatelizarea este săvârșită prin pitorescul ghes. Apoi: „nu ai pus piciorul în bădătură” sau: pe Iosif,

Îai găsit scris în catastif

vers humorist, — dar numai atât, — a cărei valoare, cuprinsă toată în pointă, surpriză și pitoresc, — constituie o discordanță și o anarhie în organismul estetic.

Arghezi nu este humorist, — fiindcă într'asta constă intenția lui artistică, — dar fiindcă, din deficiențe temperamentală, nu se poate sustine la acord